

МІКРОНАЦІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Проказка Ганна Анатоліївна

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри теоретико-правових дисциплін

Полтавський юридичний інститут Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого

м. Полтава, Україна

Останніми роками швидкий науково-технічний розвиток призвів до появи нових інтернет-технологій, можливості яких відкривають нові перспективи розвитку людства. Віртуальний простір, штучний інтелект широко використовуються державами при вирішенні питань внутрішньої і зовнішньої політики.

Поява віртуальних держав не сприймається серйозно у вітчизняній юридичній літературі, але відповідні публікації правового спрямування вже з'являються в інших країнах. Проблема нових технологій особливо такого рівня полягає в тому, що вони здатні докорінно змінити систему суспільних відносин, вплинути на політичні, економічні, соціальні процеси в державах. Більш розвинуті країни можуть вчасно використати їх переваги і отримати новий поштовх для свого розвитку.

Державам доводиться перебудовувати свою внутрішню і особливо зовнішню політику, пристосовуючись до нових умов. Не обходять ці процеси і галузь міжнародного права, коли нові технології так або інакше впливають на нібито стабільні системи міжнародних відносин.

Міжнародно-правова безпека, протидія злочинності, економічні досягнення, захист природного середовища, забезпечення дотримання прав людини, підтримання міжнародного правопорядку загалом є тільки поверхневим переліком тих питань, які можуть бути тісно пов'язані з використанням новітніх технологій в контексті досліджень в галузі міжнародного права.

Зміни, які зазнала класична теорія міжнародного права в XX столітті є прикладом того, як швидко можуть відбуватися ці процеси пристосування до нових умов і реалій світу, особливо там де існує широке поле для наукових дискусій.

Процес появи нових держав в глобальному контексті здебільшого вже закінчився в XX столітті. Країни Європи, Латинської Америки, Азії, Близького Сходу, Африки змогли оформити свою незалежність і встановити власні політичні режими. В міжнародному праві закріпився принцип непорушності міжнародно-визнаних кордонів і серйозної

загрози знищення встановленого міжнародного порядку не очікували тривалий час.

Розпад СРСР, події в Югославії, поділ Чехословаччини, підсилення геополітичної ролі Європейського Союзу через приєднання до нього нових учасників, став першим серйозним викликом для міжнародного співтовариства. З'явилися держави, які отримали свою незалежність і закріпилися в якості активних учасників міжнародних відносин. Відповідно теорії, які пояснювали способи появи і визнання цих держав почали ставитися під сумнів. Конвенція Монтевідео 1933 року, яка закріпила основні критерії визначення держав на сьогодні вважається застарілою, оскільки ті ж державоподібні утворення можуть не мати власної території, залишаючись суб'єктами міжнародного права.

Звісно, що віртуальні держави скоріше за все ніколи не будуть визнані повноцінними учасниками міжнародних відносин, проте вони можуть зашкоджувати правосуб'єктності держав, маніпулюючи тими теоріями, які розроблялися свого часу міжнародним правом і які ними були поставлені під сумнів. Численні виклики з якими зараз стикається галузь міжнародного права, можуть стосуватися у цьому питанні, наприклад: визнання суб'єктами міжнародного права окремих автономій, сепаратистських рухів, повсталих сторін тощо. Фактично, віртуальна держава, за умови зловживання прогалинами міжнародного права, може бути не менш вірогідною учасницею міжнародних відносин, якщо не будуть сформовані чіткі критерії, які б слугували для цього надійними перепонами.

Не маючи дійсної міжнародної правосуб'єктності, віртуальні держави закладають основу для появи нових самопроголошених псевдодержавних утворень, створення яких може підривати міжнародний правопорядок. Разом з цим, таке трактування і закладає проблеми визначення тих рис, критеріїв, які б могли чітко регламентувати і ознаки держави і вирішувати проблеми з їх визнанням.

Держава, як суб'єкт міжнародного права має відповідати критеріям:

- а) мати в наявності постійне населення;
- б) територію;
- в) легітимний уряд;
- г) здатність самостійно вступати в міжнародні відносини [1].

На даний час, окремі учасники міжнародних відносин не мають власного населення або території: (Ватикан-населення: священники-урядовці, сам Ватикан вважається не державою, а адміністративним центром католицької церкви, а Мальтійський орден: (не має ні своєї території ні свого населення) [2, с. 76]. Існують також проблеми із визначенням критерію легітимності у випадку з урядом «Віші» у Франції або у випадку із вторгненням Іраку до Кувейту [3, с. 299].

Мікронації можуть бути створені, як на певній території, так і на папері або у віртуальному просторі. Створення мікронацій у віртуальному просторі є більш реальним варіантом, оскільки землі, яка б була нічийною у сьогоdnішньому світі практично не існує. Інтернет-ресурси дозволяють охоплювати значну аудиторію з різних куточків світу, шукати однодумців та на перший погляд не зашкоджують тим же державам або державоподібним утворенням.

Більшість мікронацій не створюють загрози існуючому національному або міжнародному правопорядку, вони пропонують освітні, туристичні, релігійні програми. З іншого боку, запропоновані критерії вищезазначеною Конвенцією 1933 року просто виявилися занадто формальними для потреб сучасного світу і існування мікронацій тільки підкреслили потребу необхідності їх удосконалення.

Значно небезпечним є використання ідеї створення віртуальної держави у контексті функціонування територіальної автономії, сепаратистського або повстанського руху. Такі рухи теж здебільшого не визнаються державами, держави їм протидіють але відсутність збройного протистояння з визнаними державами навряд чи є категоричним критерієм, який би відрізняв мікронації від тих же сепаратистських рухів.

Мікронації можуть вдало імітувати держави, створюючи псевдодержавні органи, приймаючи конституції, запроваджуючи монархії. Разом з цим мікронації для свого існування потребують запровадження власної ідеології, яка може бути відмінною від ідеології держави, на території якої існує мікронація. Відповідно ідеологічне підґрунтя вже не є безпечним, а збройне протистояння буде тільки фінальним етапом тривалого процесу конкуренції між мікронацією і державою.

Віртуальні держави намагаються відтворювати усі державні атрибути, поширювати власні ідеї, виготовляти паспорти, власні державні символи, грошові знаки, поштові марки. Національне право окремих держав дозволяє приватним особам мати у володінні зброю та наймати приватні армії.

Мікронації завжди створюються невеликими спільнотами, окремими особами, можуть бути створені окремими культами. В цьому контексті мікронації завжди програють державам, адже не можуть запропонувати широкої національної підтримки.

Разом з тим, форма правління в мікронаціях може також бути різною: від монархії і конституційної монархії до республіки, а режим – від демократичного до авторитарного. Спільнота буде мати певні тісні межі управлінського, ідеологічного та функціонального характеру, що впливає на внутрішню підпорядкованість і можливо воєнізованість мікронації.

Як зазначили Єфремова К.В. та Маринів І.І., в 1991 році ЄС закріпив власні правила визнання держав у Декларації «Керівні принципи визнання країн у Східній Європі і Радянському Союзі – через обмеження для визнання нового політичного утворення внаслідок його створення у результаті агресії і прийняття до уваги ефекту визнання на сусідні країни. Однак попри такі обмеження, у переважній більшості, країни ЄС визнали Косово як окрему державу [4, с. 19]. Фактично встановлений державами критерій може іноді ними порушуватися і дія критерію відсутності збройного протистояння між мікронаціями та державами ще більш втрачає своє значення.

Таким чином підсумовуючи, хочу зазначити, що на сьогоднішній день існування мікронацій може загрожувати національному та міжнародному правопорядку. Відсутність сучасного міжнародно-правового регулювання визнання держав дозволяє використовувати мікронації, як спосіб впливу на національну і міжнародну політику. Порівняння мікронацій, мікродержав, віртуальних держав з державами створюють підстави для правової плутанини і є викликом для міжнародної спільноти.

Література:

1. Convention on Rights and Duties of States. Signed at Montevideo, 26 Dec., 1933. *League of Nations Treaty Series*. 1936. Vol. 165. P. 19.
2. Войцеховський А. В. Міжнародне право. Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
3. Оттенко П. В. Неузгодженість критеріїв міжнародно-правового визнання держав URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9770/1/Otenko.pdf>-Заголовок з екрану
- 4.Єфремова К. В., Маринів І. І. Визнання держави у сучасному міжнародному праві (на прикладі Косово). *Право та інноваційне суспільство*. 2020. № 2 (15). С. 18–22.